

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านศรีษะกระบือ หมู่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

นายสุรียา เมสูงเนิน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-533-150-3

บทคัดย่อ

นาย สุริยา เมสูงเนิน : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านศรีชะกระบือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์สอาด สุกฤษณ์, 138 หน้า

ISBN 974-533-150-3

สารนิพนธ์เล่มนี้นำเสนอผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านศรีชะกระบือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาในประเด็นความเข้มแข็งของชุมชน ความเข้าใจและศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านรวมถึงสมาชิกผู้กู้ว่าสามารถนำเงินไปสร้างอาชีพ สร้างรายได้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ข้อมูลที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ได้จากการศึกษาจากเอกสารต่างๆการจัดเวทีชาวบ้าน การสำรวจโดยใช้แบบ บร.ต่างๆตลอดจนการสังเกตและสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาประเมินในรูปแบบชิปโมเดล เพื่อหาข้อสรุปของโครงการที่ประเมิน ผลจากการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของการตั้งกองทุน โดยมีการปล่อยกู้ให้สมาชิกทั้งหมดสองครั้งครั้งแรก 42 รายเป็นเงิน 642,000 บาท และสมาชิกชำระคืนครบพร้อมทั้งดอกเบี้ยจึงปล่อยกู้ครั้งที่สอง 64 รายเป็นเงิน 922,000 บาท ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเติบโตของกองทุน ตลอดถึงความเชื่อมั่นของสมาชิกที่มีต่อกองทุนได้เป็นอย่างดี

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

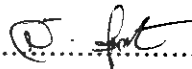
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

หน้าอนุมัติ

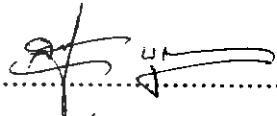
อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมิน
โครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์สอาด สุกข์ขันธ์)

กรรมการสอบ

(อาจารย์สามารถ บุญอาจ)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาการจัดการและประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

16 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี, ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์สอาด สุกฤษณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์สามารถ บุญอาจ กรรมการสอบสารนิพนธ์
- อาจารย์สุวิมล มะสันเทียะ อาจารย์นิเทศ
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสีคิ้ว
- นาย ทองพูน หอยไรสงค์ ผู้ใหญ่บ้านและประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้

ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ทำนี่ย่ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

สุรียา เมสูงเนิน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง-จ
สารบัญภาพ	14
สารบัญตาราง	24,25,29,32
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
1.3 กรอบแนวคิดทฤษฎี	2
1.4 วิธีการดำเนินการ	3
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
2.1 นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์	4-5
2.2 ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	5-7
2.3 การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	7
2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
2.5 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
2.6 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9-11

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	
3.1 วิธีการประเมิน โครงการ	12
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	13
3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการ	13-18
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการ	19
3.5 การเก็บข้อมูล	19
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	20
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน	21-30
4.2 ผลการประเมิน โครงการ โดยรวม	30-37
4.3 ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	37
4.4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	38
4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	38-39
บทที่ 5 สรุปอภิปรายและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปและอภิปรายผล	40-44
5.2 ข้อเสนอแนะ	44
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก ก ระเบียบกองทุนหมู่บ้านศรีษะกระบือ	47-57
แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง	58-68
รายชื่อผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านครั้งที่1 และครั้งที่2	69-73
ภาคผนวก ข แบบรายงาน บ.ร. 1-12	74-128
ภาคผนวก ค แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านศรีษะกระบือ	129-131

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

คนไทยในอดีตอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ในการดำเนินชีวิต หรือวิถีชีวิตของสังคมในอดีตเป็นสังคมแบบพึ่งพาตนเอง อยู่อย่างพอเพียง ในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ อยู่กับธรรมชาติ พึ่งพาธรรมชาติที่เอื้ออำนวย มีความอุดมสมบูรณ์ ดังกล่าวที่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ลักษณะเด่นทางสังคมเป็นสังคมที่เอื้ออาทรและถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - ฉบับที่ 7 นั้น แม้จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือ เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาในการกระจายรายได้สู่ประชาชนไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบท และประชาชนบางส่วนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง ความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งท่านมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาคความยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างความเข้มแข็งด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

หมู่บ้านศรีชะกระบือ ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาเป็นหมู่บ้านหนึ่งในโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจตามแผนของรัฐบาล ซึ่ง ณ ปัจจุบันสามารถจัดตั้งกองทุน และคณะกรรมการเรียบร้อยแล้ว ตลอดจนได้มีการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาทให้สมาชิกไปบางส่วนแล้วตามระเบียบกองทุน จึงนำมาสู่การศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการบริหารจัดการว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้กับรัฐบาลต่อไป

2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

ในกรณีศึกษา การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของ หมู่บ้านศรีชะกระบือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการดำเนินการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อให้ทราบว่าสมาชิกผู้กู้เงินของกองทุนสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนได้มากน้อยเพียงใด
3. เพื่อให้ทราบว่าเงิน 1 ล้านบาท มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชนมากน้อยเพียงใด
4. เพื่อให้ทราบว่าปัจจัยอะไรทำให้การบริหารจัดการกองทุนเกิดประสิทธิภาพ

1.3 กรอบแนวคิดทฤษฎี

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะใช้ค้นแบบทางความคิดเชิงระบบคือ ซิปป์โมเดล (CIPP Model) โดยที่

C	มาจาก	Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	มาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	มาจาก	Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	มาจาก	Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

การประเมินผลแบบจำลอง CIPP Model นี้เป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ ได้แก่ ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ เพื่อบ่งชี้ผลล้าฤทธิ์ของโครงการแบบจำลอง ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสมที่ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย และสะดวกในการปฏิบัติจริง

1.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านศรีชะกระบือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในบ้านศรีชะกระบือ ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ได้แก่ เกษตรกรรม ค้าขาย โดยใช้แบบ

สัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูล บร.1-บร.12 จากจำนวน 97 ครัวเรือน ในการเก็บข้อมูลแบบ บร. ต่างๆ นั้นจะกำหนดขนาดของตัวอย่างร้อยละ 15 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ตามหลักการกำหนดตัวอย่างในรายวิชาการวิจัยชุมชน

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ(Sacondary data)เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้าเอกสารต่างๆ จากส่วนราชการ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ

1.4.2 วิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เพื่อเป็นการประเมินผลโครงการจะใช้ทั้งวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยที่

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ที่จะต้องทราบค่าที่แน่นอน หรือการหาค่าที่สามารถออกมาเป็นตัวเลขได้ ได้แก่ การใช้ระดับข้อมูลช่วงอัตรา และอัตราส่วนมาตรา ซึ่งจะใช้สถิติ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัธยฐาน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ ตารางเป็นสำคัญ และจำใช้ CIPP Model เป็นหลักในการวิเคราะห์

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ผลการศึกษาครั้งนี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบถึงประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน
2. ได้ทราบว่าสมาชิกผู้กู้เงินของกองทุนสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนได้อย่างยั่งยืน
3. ได้ทราบว่าเงิน 1 ล้านบาท มีส่วนช่วยให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ รวมทั้งการกระจายรายได้ของชุมชนอย่างทั่วถึง
4. ได้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการกองทุนเกิดประสิทธิภาพ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านศรีษะกระบือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการใช้ประเมินโครงการดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์

2.1.1 นโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านกระบวนการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยรัฐบาลดำเนินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน
3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทาง โดยให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

ปรัชญาสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือ เพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
2. เสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2.2 ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อป้องกันความวุ่นวายและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและเป็นข้อตกลงในการปฏิบัติของแต่ละชุมชนเพื่อให้กองทุนประสบผลสำเร็จ ดังนี้

2.2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
ว่าด้วยเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ วาระในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในแต่ละวาระ การพ้นตำแหน่ง และว่าด้วยการประชุมในแต่ละคราวของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
ว่าด้วยเรื่องความรับผิดชอบและหน้าที่ที่สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บทบาท การวางนโยบาย กฎหมายและข้อบังคับที่ใช้ในการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ดังนั้น การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ เพราะจะไม่สามารถจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านได้

2.2.2 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับของกองทุนชุมชนบ้านศรีษะกระบือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการออม เสียสละ เอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบการดำเนินงานของกองทุนชุมชนบ้านศรีษะกระบือ ไว้ดังนี้

ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกองทุนชุมชนบ้านศรีษะกระบือ”

ที่ตั้ง เลขที่ 87/45 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 30140

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินตั้งจะและเงินรับฝาก เพื่อเป็นการให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก เพื่อพัฒนาจิตใจให้สมาชิกเป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรักความสามัคคีในชุมชน เพื่อให้สมาชิกมีการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองและการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริฯ และเพื่อส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรที่ดีและคุ้มค่าอย่างที่สุด

แหล่งที่มา ประกอบด้วยเงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ เงินกู้ยืม ดอกผลหรือประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุน เงินฝากตั้งจะและเงินรับฝาก เงินค่าหุ้น เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับ โดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันอื่นใด

สมาชิก ประกอบด้วย

คุณสมบัติของสมาชิก ต้องเป็นผู้ที่พำนัก หรืออาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนการจัดตั้งกองทุนตามสำเนาทะเบียนบ้าน ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย และต้องมีเงินฝากตั้งจะและถือหุ้นของกองทุน

การสมัครเป็นสมาชิก ต้องเขียนและยื่นใบคำร้องขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนที่คณะกรรมการกองทุน

การพ้นจากการเป็นสมาชิก โดยการตาย ลาออก วิกลจริต หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ลาออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ร่วมประชุมและผู้ที่เกี่ยวข้องฝ่ายหนึ่งของกองทุน

หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการวางหลักเกณฑ์และแนวทางในการปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้เป็นมาตรฐานในการประพฤติปฏิบัติให้เกิดความสอดคล้องและเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน ดังนี้

2.3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

2.3.1 จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม

2.3.2 การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน

2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยอายุ 20 ปีบริบูรณ์

3. ปฏิบัติตนอยู่ในศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียด้านการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุก
6. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระ
7. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง
8. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน

2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อกองทุนได้จัดตั้งขึ้นเรียบร้อยแล้ว กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องไปขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อขอรับการสรรหาเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ.2 จากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ
2. ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสินหรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน
3. เปิดบัญชีกับธนาคาร

การประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ยื่นขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้ว คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. การคัดเลือกคณะกรรมการ
2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
3. ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ

4. ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน
5. การมีส่วนร่วมของชาวบ้านหรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
6. การปฏิบัติตัวของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุน
7. การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

2.5 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

วิธีการที่ใช้ในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ของกองทุนชุมชนบ้านศรีษะกระบือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

1. พิจารณาตรวจสอบถึงคุณสมบัติของผู้กู้ ฐานะทางการเงิน รวมถึงประวัติของผู้กู้ที่ทางคณะกรรมการเห็นชอบ
2. ต้องมีความรู้ความเข้าใจในโครงการที่เสนอ เพื่ออธิบายให้คณะกรรมการเห็นชอบ
3. ต้องมีการระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมไว้อย่างชัดเจน
4. ความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ โดยจะพิจารณาจาก
 - รายได้ของผู้กู้
 - ตลาดรองรับผลผลิตของสินค้า
 - ทำเลที่ตั้งของกิจการ

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนเสร็จแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัย และการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งการวิเคราะห์โครงการจะเป็นการนำองค์ประกอบทุกส่วนของระบบโครงการมาวิเคราะห์ จำแนกออกเป็น

1. การวิเคราะห์ปัจจัยเบื้องต้น (Input Analysis) ศึกษาถึงนโยบายและระเบียบของรัฐ รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชน และศึกษาวิเคราะห์ชุมชนที่นักศึกษาปฏิบัติงานด้านผู้นำ กรรมการ และสมาชิกในชุมชน

2. การวิเคราะห์กระบวนการของโครงการ (Process Analysis) ศึกษาถึงกระบวนการช่วยเหลือการตั้งกองทุนและระเบียบของกองทุน กระบวนการได้มาซึ่งคณะกรรมการกองทุน ระเบียบและเกณฑ์การพิจารณา รวมถึงผู้ที่ได้รับกู้เงิน และส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยจัดเวทีชาวบ้าน ทั้งระหว่างบุคคล และระหว่างกลุ่มหรือหมู่บ้าน

3. การวิเคราะห์ผลของโครงการ (Product Analysis) ศึกษาการบริหารจัดการกองทุน ทั้งความสามารถในการปล่อยกู้และชำระคืน และศึกษาทั้งสมาชิกและที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนที่กู้ยืมถึงผลที่ได้รับและความคิดเป็นความพอใจในโครงการและสามารถบอกตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนได้

ดังนั้น หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและการประเมินโครงการ จัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งให้สำเร็จการศึกษา มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ โครงการและประยุกต์ความรู้สู่ท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม และอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำการวิจัย ติดตามประเมินโครงการ ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้เกิดการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

ทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์

ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ จะใช้หลักการประเมินโครงการแบบซิฟท์โมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกที่มีอยู่ สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation ; C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation ; I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยี และแผนการของการดำเนินการโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation ; P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation ; P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขุบเลิก ขยาย หรือ ปรับเปลี่ยนโครงการ

แบบจำลองประเภทนี้ ไม่เพียงแต่ประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็น การประเมินเพื่อให้ได้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ โดยเฉพาะ การประเมินผลการประชุม โครงการประชุมซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้า เพื่อ บ่งชี้จุดเด่น จุดด้อย การประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันท่วงที และ มีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการเสร็จสิ้นแล้ว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะชุมชน บ้านศรีชะกระบือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวิธีดำเนินการประเมินดังนี้

3.1 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

รูปแบบที่ใช้ในการดำเนินการประเมินในครั้งนี้ จะใช้การประเมินเชิงระบบ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้สร้างแบบจำลอง เพื่อใช้ในการประเมิน ตัวอย่างเช่น

1.1 รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน ซึ่งสคริฟเวนได้จำแนกประเภทของการประเมินออกเป็น

1.1.1 การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ใช้เป้าหมายของโครงการเป็นเกณฑ์ โดยแบ่งการประเมินออกเป็น การประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินผลรวม

1.1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายเพียงอย่างเดียว แต่จะเป็นการนำผลกระทบอื่น ๆ มาร่วมพิจารณาด้วย

นอกจากนี้ สคริฟเวน ยังได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออกเป็น การประเมินคุณค่าภายใน ซึ่งเป็นการประเมินเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหา โครงสร้างหรือประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ และการประเมินความคุ้มค่า ซึ่งเป็นการประเมินผลของการดำเนินโครงการที่มีต่อผู้รับบริการ โครงการ

1.2 รูปแบบการประเมินของสแตกซึ่งสแตกได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 ได้แก่ สิ่งนำ การปฏิบัติ และผลผลิต

มิติที่ 2 จะเป็นส่วนของการบรรยายถึงความต้องการให้เกิดขึ้นกับผลที่เกิดขึ้นจริง และส่วนของการตัดสินใจซึ่งเป็นการนำผลที่เกิดขึ้นมาเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด

1.3 รูปแบบการประเมินชีพฟ์ของสตัฟเฟิลบีม ซึ่งการประเมินกองทุนชุมชนบ้านศรีชะกระบือในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์ของสตัฟเฟิลบีม ในการประเมิน โดยกำหนดประเด็นในการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

3.1 การประเมินสถานะแวดล้อมเป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ คือ การประเมินสภาพทั่วไปของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและรายบุคคล

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้าเป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร คือการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.3 การประเมินกระบวนการเป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ของหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้

3.4 การประเมินผลผลิตเป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งได้แก่ ชุมชนบ้านศรีชะกระบือซึ่งมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 97 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 405 คน ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

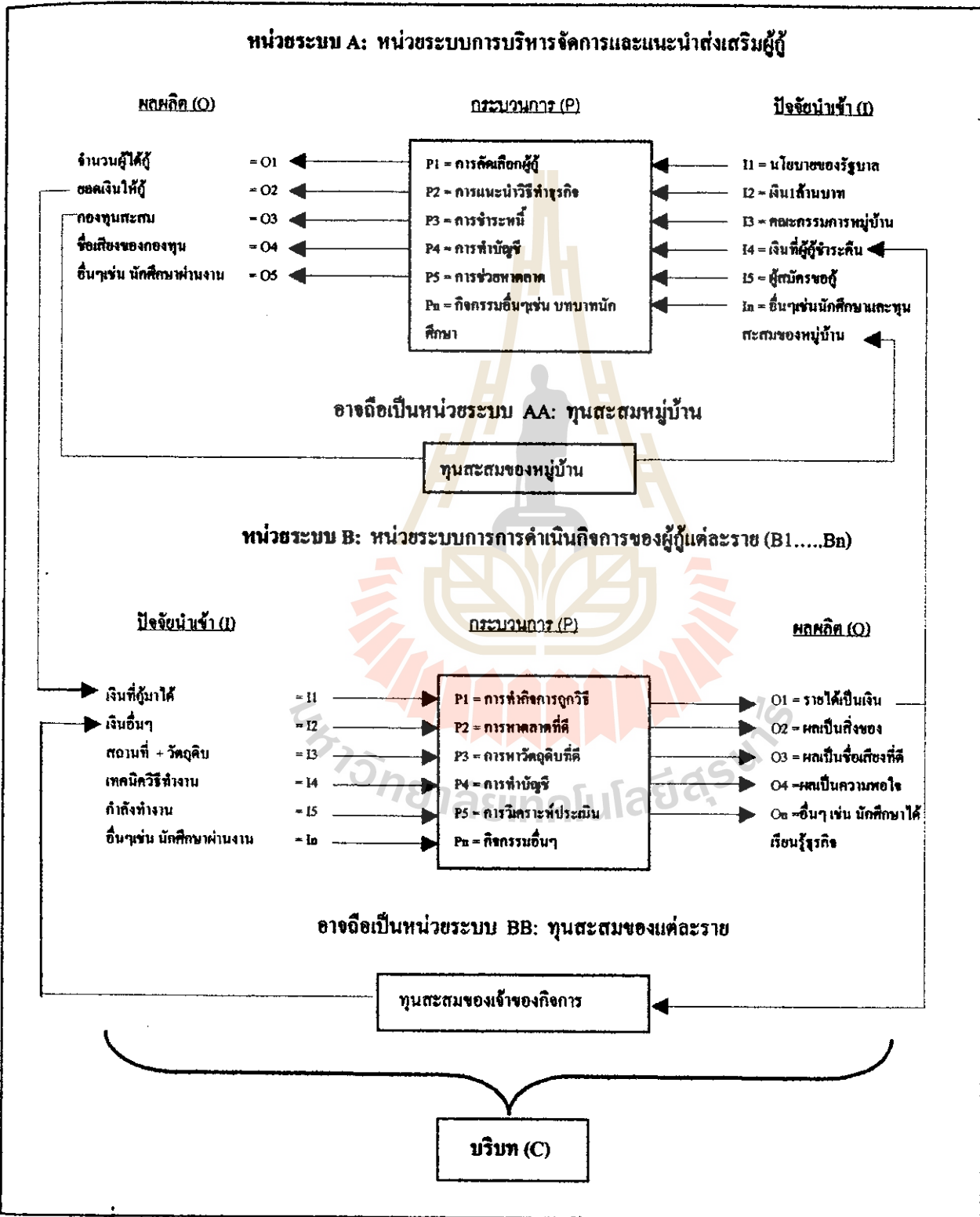
1)คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	15 คน
2)สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	90 คน
2.1.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน	64 คน
2.1.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน	90 คน
3)ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	315 คน
4) ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน	6 กลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรเพื่อใช้เป็นตัวแทนในการศึกษา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านศรีชะกระบือ โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ 20 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปรและตัวชี้วัด มีความหมายที่คล้ายคลึงกันและสามารถใช้แทนกันได้ ซึ่งจากการศึกษาถึงความหมายตามชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนาแล้ว หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมิน

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการนั้น จะใช้ CIPP Model เป็นหลักซึ่งจะแสดงถึงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังภาพที่ 3.1 นี้

ภาพที่ 3.1 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ดังนั้น ในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะมีรายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบไปด้วย ตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของที่ดิน, ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตัวบ่งชี้อื่น ๆ ในแบบรายงาน บร.1

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือ ตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล้มสลายของท้องถิ่นชนบท
7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
8. อื่น ๆ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน / ชุมชนนี้ สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน / ชุมชนและตัวบ่งชี้อื่น ๆ ในแบบรายงาน บร.1

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรตาม บร.1 ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน / ชุมชน
2. สภาพปัจจุบัน
3. ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน / ชุมชน
4. ด้านวัฒนธรรม
5. ข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น

5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ทำกินของตนเอง, การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้ตังนั้น ตังนี้เงินต้องขายทรัพย์สินเดิม หรือกู้ยืม

5.2 วัฒนธรรมหรือประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น / ชุมชน

5.3 ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหาร เป็นต้น

5.4 ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน / ท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
- 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
- 2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- 2.5 ผู้สมัครขอกู้

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

- 3.1 การคัดเลือกผู้กู้
- 3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- 3.3 การรับชำระหนี้
- 3.4 การทำบัญชี
- 3.5 การช่วยเหลือตลาด

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 4.1 ผลโดยตรงได้แก่ ตัวแปร
 - 4.1.1 จำนวนผู้กู้
 - 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
- 4.2 ผลกระทบโดยตรง
 - 4.2.1 จำนวนผู้กู้ที่ได้
 - 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 - 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
 - 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม

- 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- 4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- 4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
- 4.3.5 อื่น ๆ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
 - 1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทเทคนิคเดียวกับตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A
 - 1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทเทคนิคเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A
 - 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว
 - 1.3.2 ทรัพย์สินของผู้ดูแลและเครือข่าย
 - 1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล
 - 1.3.4 หนี้ยูนิตนอกระบบของผู้ดูแล
 - 1.3.5 อาชีพหลักของผู้ดูแล
 - 1.3.6 รายได้ของครอบครัว
 - 1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินงาน
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.2 เงินอื่นๆ
 - 2.3 สถานที่ และวัสดุคิบ
 - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 2.5 กำลังทำงาน
 - 2.6 อื่น ๆ
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังนี้
 - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี

- 3.2 การหาตลาดที่ดี
- 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
- 3.4 การทำบัญชี
- 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง ได้แก่
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.1.2 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
 - 4.1.3 อื่น ๆ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง
 - 4.2.1 ผู้ที่ได้ขยายกิจการ
 - 4.2.2 ผู้ที่ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 - 4.2.3 อื่น ๆ
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม
 - 4.3.1 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
 - 4.3.2 ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
 - 4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน
 - 4.3.4 อื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจุบันำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ในแต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจุบันำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจุบันำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสังเกตและบันทึก

ซึ่งจะใช้การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2. แบบสัมภาษณ์

โดยใช้แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน จากแบบรายงานต่าง ๆ (บร.) ดังนี้

1. แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (บร.1)
2. แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2)
3. แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.3)
4. แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร.4)
5. แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.5)
6. แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.6)
7. แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน (บร.7)
8. แบบรายงาน โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร.8)
9. แบบรายงานบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9)
10. แบบรายงานสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (บร.10)
11. แบบรายงานแบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร.11)
12. แบบรายงานการวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12)

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการเก็บดังนี้

1. การสังเกต โดยการสังเกตด้านสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปและสังเกตจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการกำหนดไว้แล้วข้างต้น
2. การสัมภาษณ์ จะเป็นการสัมภาษณ์ตามแบบรายงานต่าง ๆ จากกลุ่มเป้าหมายที่ได้มีการกำหนดไว้แล้วข้างต้น
3. การสำรวจอย่างมีส่วนร่วม เช่น การจัดเวทีประชาคม
4. การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาเป็นค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ เช่น ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุนเกี่ยวกับระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตาราง ในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของกองทุนชุมชนบ้านศรีษะกระบือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการประเมินในรูปแบบของ CIPP Model ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ในการประเมินบริบทชุมชนนั้นสามารถแบ่งการประเมินออกได้ 2 ระดับ คือ

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

1. ความยากจนของประเทศ

ในการกำหนดสถานภาพของประเทศไทย ธนาคารโลกได้พิจารณารายได้ประชาชาติแล้วกำหนดสถานภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยให้ก้าวพ้นจากระดับยากจนมาเป็นประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับกลาง เนื่องจากร้อยละ 82.1 ของคนทั้งหมดหรือจำนวน 8.6 ล้านคน และสองในสามของคนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย การศึกษาก็อยู่ในขั้นต่ำและมีภาระหนี้สินมาก

ในส่วนของการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนนั้น ได้มีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) จนถึงปัจจุบันได้มีโครงการที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ได้แก่ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจนและโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) โครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในสมัยปัจจุบัน ได้แก่ โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท ส่วนโครงการของทางภาคเอกชน ได้แก่ โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท

กล่าวโดยสรุป คือ สถานการณ์ความยากจนของคนไทยนั้น มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้จากในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับร้อยละ 32.6 ลดลงเหลือร้อยละ 23.2 ในปี 2535 และเหลือร้อยละ 11.4 ในปี 2539 แต่เมื่อเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจขึ้นในปี 2540 ได้ส่งผลให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 และร้อยละ 15.9 ในปี 2542 ปัญหาความ

ปี 2544 หรือลดลงจากจำนวน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 เหลือเพียง 8.2 ล้านคน ในปี 2544 และลดลงอีกเป็น 1.7 ล้านคน ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ประกอบกับทางรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมีโครงการต่าง ๆ เกิดขึ้น ตลอดจนภาคเอกชนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น สามารถคาดการณ์ได้ว่าสถานะความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงและน่าบรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กำหนดสัดส่วนคนจนให้ลดลงเหลือร้อยละ 12 ของประชากรในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับนี้

2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมจะยึดกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อบรรเทาภาวะการว่างงานและส่งเสริมการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม

SMEs (Small and Medium Enterprises) เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งประกอบด้วยกิจการการผลิต กิจการการค้าและกิจการบริการ

SMEs มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทย เนื่องจากเป็นแหล่งรองรับการจ้างงานขนาดใหญ่ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและอัตราการส่งออกและลดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ช่วยสร้างประสบการณ์แก่ผู้ประกอบการและนักลงทุนหน้าใหม่ เชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตและเป็นการกระจายรายได้สู่ภูมิภาคอีกทางหนึ่ง

ซึ่งทางรัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้มีความเข้มแข็งไปพร้อม ๆ กับการเร่งรัดสร้างผู้ประกอบการรายใหม่ เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศระยะยาว โดยดำเนินการดังนี้

- 1) คณะรัฐมนตรีเห็นชอบจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs Development Bank) เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับ SMEs ทั้งในรูปเงินกู้และการค้าประกันสินเชื่อ
- 2) มอบหมายให้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐปล่อยสินเชื่อให้กับ SMEs
- 3) ลดภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับ SMEs เฉพาะกรณีผู้ประกอบการมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วไม่เกิน 6 ล้านบาท จากอัตราภาษีปัจจุบัน 30% ดังนี้
 - SMEs ที่มีกำไรไม่เกิน 1 ล้านบาท เสียภาษี 20%
 - SMEs ที่มีกำไรไม่เกิน 1-3 ล้านบาท เสียภาษี 25%
 - SMEs ที่มีกำไรไม่เกิน 3 ล้านบาทขึ้นไป เสียภาษี 30%

4) ให้สิทธิประโยชน์ภาษีสำหรับธุรกิจร่วมลงทุน (Venture Capital) เพื่อจูงใจในการนำเงินไปลงทุนในกิจการ SMEs

จากที่กล่าวมา สามารถชี้ให้เห็นได้ว่า รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และได้ส่งเสริมธุรกิจประเภทนี้อย่างจริงจัง ดังจะเห็นว่ามีหน่วยงานต่าง ๆ มากมายทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ได้เข้ามามีบทบาทต่อการส่งเสริมธุรกิจ

3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

การค้าระหว่างประเทศของไทยในปี 2542 - 2545 เฉพาะในเดือนมกราคม - พฤษภาคม พบว่า ปี 2542 มูลค่าเท่ากับ 4,121,639 ล้านบาท โดยการส่งออก 2,214,249 ล้านบาท การนำเข้า 1,907,391 ล้านบาท ดุลการค้าเท่ากับ 306,858 ล้านบาท และในปี 2545 มูลค่าการค้าเท่ากับ 2,241,295 ล้านบาท โดยการส่งออก 1,142,656 ล้านบาท การนำเข้า 1,097,640 ล้านบาทและดุลการค้าเท่ากับ 46,016 ล้านบาท จะเห็นได้ว่า ดุลการค้าของไทยนั้นลดลง ซึ่งแสดงว่า ประเทศไทยไม่ขาดดุลการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย ปี 2542 - 2545 เฉพาะในเดือนมกราคม - พฤษภาคม ในปี 2542 มูลค่าการค้ากับประเทศญี่ปุ่น เท่ากับ 777,411 ล้านบาท คิดเป็น 18.9% กลุ่มประเทศอาเซียน เช่น มาเลเซีย พม่า สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ เป็นต้น เท่ากับ 713,999 ล้านบาท คิดเป็น 17.3% สหรัฐอเมริกา 722,820 ล้านบาท คิดเป็น 17.5% สหภาพยุโรป 594,974 ล้านบาท คิดเป็น 14.4% และประเทศอื่น ๆ 1,312,436 ล้านบาท คิดเป็น 31.8% และในปี 2545 มูลค่าการค้ากับญี่ปุ่นเท่ากับ 408,338 ล้านบาท คิดเป็น 18.2% กลุ่มประเทศอาเซียน เท่ากับ 417,019 ล้านบาท คิดเป็น 18.6% สหรัฐอเมริกา เท่ากับ 335,633 ล้านบาท คิดเป็น 15.0% สหภาพยุโรป เท่ากับ 293,421 ล้านบาท คิดเป็น 13.1% และประเทศอื่น ๆ เท่ากับ 786,886 ล้านบาท คิดเป็น 35.1% ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้ทำการค้ากับประเทศญี่ปุ่นมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มประเทศอาเซียน สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และประเทศอื่น ๆ ตามลำดับ

สรุปได้ว่า การค้าระหว่างประเทศและประเทศคู่ค้าของไทย ในปี 2542 - 2545 เฉพาะในเดือนมกราคม - พฤษภาคม พบว่า ประเทศไทยไม่ขาดดุลการค้าระหว่างประเทศ และทำการค้ากับประเทศญี่ปุ่นมากที่สุด

4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนกับสมัยก่อน เพราะมีบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมทำการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดสภาวะฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อันเป็นผลที่กระทบโดยตรงกับประชาชนทุกคน อาจสรุปผลสภาวะแวดล้อมภายในประเทศได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4.1 สถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539 – 2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ออกซิเจนละลายในน้ำ (มิลลิกรัม/ ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
นิโลด (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	6.2	3.1	2.8
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	85,000	46,000	14,000

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 4.2 พื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย

ภาค	ปี 2540		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
กลางและตะวันตก	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ใต้	18.52	41.89	7.58	17.15	10.94
ตะวันออกเฉียง	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
ประเทศ	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : พื้นที่ถูกทำลายทั้งหมด 250,420 ไร่

ตารางที่ 4.3 ความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำการเกษตรกรรม

ความอุดมสมบูรณ์	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.08
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.37
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	8.43	4.56	40.39
(%)	(59.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.2	320.69

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- หมายเหตุ : 1) รุนแรงปานกลาง พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ผลผลิตต่ำ ควรมีมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้นและสวนป่า
- 2) รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตร ต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ อย่างเคร่งครัด
- 3) รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะต่อการเกษตรควรกันไว้ปลูกป่า/ไม้ยืนต้น

5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่พิจารณาออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม เพื่อที่ช่วยเพิ่มกำลังซื้อในระบบและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค แต่ถ้าหากรัฐบาลชุดใหม่เร่งดำเนินการใช้จ่าย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน แม้ว่าการใช้จ่ายบางรายการอาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในช่วงแรก ๆ ขณะนี้ หนี้สาธารณะ (รวมหนี้กองทุนฟื้นฟู) มีประมาณ 55 - 56 % และในอีก 5 ปีข้างหน้า (งบประมาณ 2544 - 2549) ถ้ากองทุนฟื้นฟูเกิดความสูญเสียเพิ่มเติมจากการปฏิบัติตามข้อผูกมัดในการขยายหุ้นธนาคารอีก 1.5 แสนล้านบาท จะทำให้สัดส่วนหนี้สาธารณะเพิ่มเติมเป็น 59 % ทำให้คนไทยเป็นหนี้คนละประมาณ 54,000 บาท และหากรัฐบาลชุดใหม่ตัดสินใจใช้เงินแก้ไขปัญหาการเงิน เช่น การเพิ่มทุนให้สถาบันการเงินหรือการจัดตั้งและดำเนินการบริษัทบริหารทรัพย์สินอีก 3 แสนล้านบาทแล้ว สัดส่วนหนี้ก็จะเพิ่มเป็น 65 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ย่อมหมายความว่า รัฐบาลมีเพดานสำหรับการดำเนินการงบประมาณขาดดุลและการใช้จ่ายกระตุ้น

เศรษฐกิจในช่วงปีงบประมาณปี 2544 – 2549 ประมาณ 5 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือประมาณ 2.5 แสนล้านบาท ซึ่งไม่ใช่เงินมากนัก ในช่วงเวลา 5 ปี ดังนั้นจะเห็นว่ารัฐบาลชุดใหม่คงจะต้องเผชิญกับกรอบข้อจำกัดทางการคลังอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่ตลาดและนักลงทุนก็คงเรียกร้องความโปร่งใสของการบริหารจัดการทางการคลังดังกล่าวของรัฐบาล ทั้งนี้ในมุมมองของรัฐบาล การจัดตั้ง บริษัททรัพย์สิน เพื่อซื้อหนี้จากสถาบันการเงินเอกชน อาจเป็นทางเลือกเพื่อเป็นการยืดเวลาและปรับปรุงเงื่อนไขของโครงการให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มทุนขั้นที่ 1 ทั้งนี้ปัญหาเรื่องหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และเงินดังกล่าว ย่อมจะทำให้การขยายสินเชื่อใหม่จะยังคงเป็นไปได้อย่างจำกัด แม้ว่าจะมีสภาพคล่องส่วนเกินประมาณ 5 แสนล้านบาท ในขณะนี้ก็ตาม โดยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งจะทำให้คนไทยมีหนี้สินเพิ่มขึ้นไปอีก

6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท อาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

- 1) ความยากจนของคนในหมู่บ้าน
- 2) การที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่แท้จริงต้องมาจาก คน ไม่ใช่ มาจากเงิน เพราะเงินบางครั้ง ก็ทำให้คนทะเลาะและทำให้แตกความสามัคคีกันภายในชุมชนได้
- 3) กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ถ้าทำการจัดตั้งแล้วแต่ชาวบ้านไม่นำเงินไปฝาก ก็จะทำให้กลุ่มออมทรัพย์เกิดการล่มสลายได้
- 4) ความแตกต่างทางฐานะของชาวบ้านภายในหมู่บ้าน
- 5) ชาวบ้านมีการศึกษาน้อย ส่วนมากจะจบแค่ ป.4 ทำให้ไม่ค่อยมีความรู้มากนัก
- 6) ความสามัคคีปรองดอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งบางชุมชนก็ไม่มีสิ่งพวกนี้ทำให้ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร
- 7) การมีส่วนร่วมกับภาครัฐบาล ถ้าชุมชนไหนไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาล ก็จะทำให้ชุมชนนั้นไม่มีความเจริญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีทางการเกษตร ด้านสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น
- 8) หมู่บ้านบางแห่งของประเทศยังไม่มี ความเจริญเข้าไปภายในหมู่บ้าน เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา น้ำบาดาล เป็นต้น

ความอ่อนแอของท้องถิ่นชนบทส่วนใหญ่มาจากการที่คนในหมู่บ้านไม่ค่อยมีความสามัคคีกัน และบางหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐบาลเท่าที่ควร ทำให้เสียโอกาสที่จะทำให้อท้องถิ่นของคนเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดี และมีบุคคลบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม คอยจะฉกฉวยผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับตัวเอง

7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ในปัจจุบันนี้ กระแสนิยมของสินค้าจากต่างประเทศและวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้ามาในประเทศไทย นั้นมีมากทางด้านวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายที่วัยรุ่นมีค่านิยมตามแบบชาวต่างชาติ เช่นประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งวัยรุ่นผู้หญิงก็จะแต่งกายแบบสายเดี่ยว ใส่กระโปรงสั้น กางเกงขาสั้น รองเท้าส้นสูง และตอนนี้ที่จะเห็นบ่อย ๆ คือการยอมรับสื่อบันเทิงต่าง ๆ และการตัดผมตามแบบนักฟุตบอล คารา และนักร้องชื่อดัง และอีกอย่างที่เราเห็นกันมากในทางโทรทัศน์คือ มีนักร้องชาวต่างชาติเข้ามาแสดงคอนเสิร์ตในประเทศไทยอย่างมากมาย ซึ่งค่านิยมนี้เป็นสิ่งที่สิ้นเปลืองเงินทองของวัยรุ่นและของประชาชน ทำให้ประชาชนบางกลุ่มล้มค่านิยมของไทยแบบเก่า ๆ ไปแล้ว และทางด้านสินค้าจากต่างชาติที่เข้ามาในไทยมีมากมาย เช่น เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มมีน้ำตาล สินค้าแบรนด์เนมต่าง ๆ ที่สั่งเข้ามาในประเทศไทย และที่นิยมมากที่สุดคือ อาหารฟาสต์ฟู้ด เช่น ไก่เคเอฟซี แมคโดนัลด์ ไอศกรีมสเวนเซน เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์พวกนี้ ปีหนึ่ง ๆ ประชาชนภายในประเทศนิยมรับประทานกันมาก และมีราคาแพง ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศจำนวนหลายหมื่นบาท และไทยต้องเสียดุลการค้าทุกปี ดังนั้นชาวไทยควรจะไม่นำค่านิยมจากต่างชาติเข้ามาอีก ควรจะแต่งกายแบบไทย สินค้าควรซื้อสินค้าไทย ซึ่งมีมากมายหลายชนิดให้เลือก ไม่ว่าจะเป็นผลไม้ต่าง ๆ อาหารไทย สินค้าพื้นบ้านของไทย และเมื่อคนไทยหันมานิยมของไทย ก็จะทำให้ประเทศมีความเจริญและจะทำให้มีเงินหมุนเวียนภายในประเทศมากขึ้น

4.2 บริบทระดับท้องถิ่น

4.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านตามทำเลที่ตั้ง

เนื่องจากชาวบ้านมาทำไร่ทำนากันในพื้นที่แห่งนี้และพื้นที่แห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ชาวบ้านจึงอพยพมาอยู่กันและเป็นหมู่บ้านในที่สุด คนกลุ่มแรกที่ย้ายมาจากบ้านหันหมู่ 1 มี นายนวน หวนขุนทด เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก และชื่อหมู่บ้านมีที่มาคือสมัยก่อนโจรมาขโมยวัวควายชาวบ้านและมาแวกกินน้ำที่หนองน้ำแห่งนี้ชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านหนองหัวควายต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นบ้านศรีษะกระบือ

4.2.2 สภาพปัจจุบัน

ลักษณะประชากร

ชุมชนบ้านศรีษะกระบือมี 97 หลังคาเรือน ประชากรทั้งหมดจำนวน 405 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.09% เป็นเพศชาย 194 คน คิดเป็นร้อยละ 47.09% ดังแสดงในตาราง 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร (อายุ)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 วัน - 3 ปีเต็ม	17	4.19
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	9	2.22
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	36	8.88
12 ปี 1 วัน - 15 ปีเต็ม	15	3.70
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	18	4.44
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	205	50.61
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	48	11.85
60 ปี 1 วัน ขึ้นไป	57	14.07
รวม	405	100

จากตารางพบว่าชุมชนบ้านศรีษะกระบือ มีประชากรในวัย 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็มมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.61 และน้อยที่สุดคือ 3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม โดยคิดเป็นร้อยละ 2.22

แหล่งน้ำในหมู่บ้าน

ครัวเรือนบ้านศรีษะกระบือมีคลองน้ำอยู่ 1 แห่ง ซึ่งไม่สามารถใช้น้ำได้ตลอดปี ชาวบ้านในหมู่บ้านใช้น้ำในการทำเกษตรกรรม

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดกับ บ้านห้วยตะแคง

ทิศใต้ ติดกับ บ้านหัน

ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านหนองกก

ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านส้ม

4.2.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

อาชีพหลักของชาวบ้านศรีษะกระบือ คือ การทำการเกษตรกรรม ซึ่งได้แก่ การทำนาข้าว เลี้ยงโค กระบือ ต่อมา เมื่อมีการขยายตัวของประชากรเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้เกิด

อาชีพที่หลากหลายขึ้น เช่น รับจ้าง ค้าขาย รับราชการ เป็นต้น บวกกับที่ทางราชการได้มีนโยบายส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้ถึงเรื่องของการรวมกลุ่มให้มีการสร้างงาน สร้างอาชีพภายในหมู่บ้าน โดยจัดให้มีวิทยกรเข้ามาอธิบายถึงเรื่องของการนำวัสดุคิบบที่มีในหมู่บ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น ในหมู่บ้านจึงมีการรวมตัวกันของชาวบ้านเพื่อจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งจะแสดงในตาราง 4.5

ตารางที่ 4.5 การจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ของชุมชนบ้านศรีษะกระบือ

กลุ่ม	ตั้งขึ้น พ.ศ.
1. ออมทรัพย์	1 ก.พ. 2543
2. กลุ่มทอผ้า	5 เม.ย. 2543
3. กลุ่ม อ.ส.ม.	23 ก.ค. 2541
4. กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงโค	5 มี.ค. 2538
5. กลุ่มเกษตรกรเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด	23 มิ.ย. 2542
6. กลุ่มผู้ตกงาน	6 มิ.ย. 2543

4.2.4 ด้านวัฒนธรรม

- 1) วัด บ้านศรีษะกระบือมี1แห่งชื่อ วัดบ้านศรีษะกระบือ มีพระ 1 รูป คือพระอาจารย์ธีรพงษ์ วรโรธิ์
- 2) ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาลาว
- 3) งานบุญหรือประเพณีต่าง ๆ ซึ่งได้สืบทอดกันมาดังนี้

เดือนมกราคม	ประเพณีทำบุญขึ้นปีใหม่ และเทศน์มหาชาติ
เดือนกุมภาพันธ์	ประเพณีเทศน์มหาชาติ
เดือนเมษายน	ประเพณีรำเดือนห้า
เดือนพฤษภาคม	ประเพณีทำบุญกลางบ้าน
เดือนกรกฎาคม	ประเพณีเข้าพรรษา
เดือนตุลาคม	ประเพณีตักบาตรพระลอย และออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	ประเพณีกวนข้าวยาจู
เดือนธันวาคม	ประเพณีส่งท้ายปีเก่า

4.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

1) ข้อมูลด้านการศึกษา

ปัจจุบันไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้านเด็กต้องไปเรียนต่างหมู่บ้านเดินทางประมาณ 2-3 ก.ม.

2) การสำรวจอุปโภคและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

รถยนต์	24	คัน
มอเตอร์ไซด์	17	เครื่อง
รถไถนาเดินตาม	87	คัน
เครื่องเกี่ยวข้าว – นวดข้าว	1	คัน
มีไฟฟ้าใช้	97	ครัวเรือน
มีประปา	95	ครัวเรือน
ตู้เย็น	90	เครื่อง
พัดลม	100	เครื่อง
เครื่องปรับอากาศ	–	ครัวเรือน
หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	100	เครื่อง
ทีวีสี	100	เครื่อง
ทีวีขาวดำ	3	เครื่อง
โทรศัพท์	2	เครื่อง
ภาชนะเก็บน้ำฝน	97	ครัวเรือน
มีส่วนที่ถูกหลักสุขาภิบาล	97	ครัวเรือน

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโดยภาพรวม สามารถประเมินได้ 2 ระบบ อ

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังต่อไปนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาลโดยจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการกู้ยืมเพื่อนำไปลงทุนประกอบอาชีพ โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ ซึ่งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือและจัดสรรเงินทุนกันเองภายในหมู่บ้าน และกองทุนนี้เป็นกองทุนที่ดี เพราะได้ช่วยให้

ประชาชนได้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าสถาบันการเงินของรัฐ และนายทุนนอกระบบ และเป็นการช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2544 และได้แบ่งประเภทของการกู้ยืม คือ กู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพทางการเกษตร ค้าขาย และลดรายจ่าย งดแรก อนุมัติให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปทั้งหมด 42 รายอนุมัติให้กู้เมื่อ 20 กันยายน 2544 รวมเป็นเงิน 642,000 บาท งดที่สองอนุมัติให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปทั้งหมด 64 รายอนุมัติให้กู้เมื่อ 15 มีนาคม 2545 รวมเป็นเงิน 922,000 บาท รวมสมาชิกผู้กู้ทั้งหมด 64 ราย และรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 922,000 บาท ปัจจุบันเหลือเงินในบัญชีธนาคาร 88,000 บาท

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน ในบ้านศรีษะกระบือมีคณะกรรมการทั้งหมด 15 คน ชาย 12 คน หญิง 3 คน ซึ่งมีตำแหน่งประธานฯ รองประธานฯ เลขานุการ เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ ผู้ตรวจสอบภายใน งานทะเบียน และงานสินเชื่อ มีหน้าที่ออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนร่วมกับชาวบ้านเพื่อนำไปเป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของกองทุนต่อ

กระบวนการจัดตั้ง

ชาวบ้านศรีษะกระบือจำนวน 81 ครัวเรือน ร่วมกับพัฒนากร พระ ครู และผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันจัดตั้ง และคัดเลือกคณะกรรมการดังมีรายชื่อตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านศรีษะกระปือ

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	อายุ(ปี)	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ในการทำงาน
1	นายทองพูน หอยไรสงค์	53	ประธาน	เคยเป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์
2	นายชนะ จันทโรสม	34	รองประธาน	เคยเป็นผู้เปิดบัญชีเงินชีพให้กับหมู่บ้าน
3	นางทองร้อย ศรีสูงเนิน	41	เลขานุการ	เคยเป็นกรรมการทอดผ้ากักระตุก
4	นางสุภารัตน์ เพี้ยซ้าย	36	เหรัญญิก	เคยเป็นเลขาออมทรัพย์ในหมู่บ้าน
5	นายพรมมา เพี้ยจันทัก	63	ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นประธานสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
6	นายประศาสน์ ทวีศรี	53	ที่ปรึกษา	เคยทำงานในกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน
7	นายกล้า เมฆขุนทด	53	กรรมการ	เคยทำในกองทุนเงินชีพ
8	นายไพฑูลย์ เอ็นจันทัก	36	กรรมการ	เคยทำในกองทุนเงินชีพ
9	นายมนิตย์ หอกขุนทด	46	กรรมการ	เคยทำในกองทุนเงินชีพ
10	นายบุญเพชร เอ็นจันทัก	52	กรรมการ	เคยทำในกองทุนเงินชีพ
11	นายสง่า ส่งจันทัก	56	กรรมการ	เคยทำงานในกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน
12	นายสมรักษ์ หอยไรสงค์	29	กรรมการ	เป็นผู้เสียสละในการทำงานเพื่อหมู่บ้าน
13	นายสำเนียง บัวหอม	40	กรรมการ	เป็นผู้เสียสละในการทำงานเพื่อหมู่บ้าน
14	นางก้าไล ธีระพล	43	กรรมการ	เคยทำงานในกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน
15	นายกอบชัย เพี้ยซ้าย	48	กรรมการ	เคยทำงานในกองทุนชีพ

4) เงินที่ผู้ชำระคืน สมาชิกผู้กู้เงินงวดแรกชำระคืน 42 ราย จึงปล่อยกู้งวดสอง 64 ราย

5) ผู้สมัครขอกู้ ต้องเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการเมื่อคณะกรรมการอนุมัติแล้ว ต้องทำสัญญาเงินกู้พร้อมหลักประกันเงินกู้ ซึ่งผู้กู้แต่ละรายกู้ได้ 20,000 บาทแต่ไม่เกิน 50,000 บาท ถ้ารายใดกู้เกิน 20,000 บาท คณะกรรมการจะมีการเรียกประชุมสมาชิกเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด และต้องใช้หลักทรัพย์หรือบุคคลในการค้ำประกัน และต้องชำระเงินคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน โดยประธานกองทุนเรียกคณะกรรมการทุกคนเข้าประชุมเพื่อทำการพิจารณาคัดเลือกผู้กู้ร่วมกัน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ ผู้กู้ต้องเขียนโครงการที่สามารถเป็นไปได้ในทางการตลาดและสามารถดำเนินการได้จริง และจะพิจารณาถึงประวัติของผู้กู้รวมทั้งความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ของผู้กู้ เมื่อพิจารณาแล้วจะแจ้งให้ผู้กู้ทราบโดยการปิดรายชื่อไว้ที่บ้านของคณะกรรมการกองทุน

2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกข้าว และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งผู้กู้จะศึกษาวิธีการในการประกอบอาชีพของตนจากผู้รู้ ตำรา หรือผู้ที่เคยประกอบอาชีพนี้มาก่อน และหาความรู้เพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอที่จะเข้ามาให้คำแนะนำในหมู่บ้าน

3) การรับชำระหนี้ ในการชำระคืนเงินกู้ จะกำหนดให้ชำระคืนภายใน 1 ปี โดยต้องคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย และเวลาในการชำระคืนนั้นจะระบุไว้ในสัญญาการกู้เงินของผู้กู้แต่ละรายตามแต่ความสามารถในการใช้คืนของแต่ละบุคคล

4) กระบวนการจัดทำบัญชีของกองทุน สมุดบัญชีของกองทุนจะมีทั้งหมด 9 เล่ม กรรมการผู้รับผิดชอบในการทำบัญชี คือ เสร้บุญฤกษ์ ซึ่งบัญชีที่สามารถทำได้มีอยู่ 3 เล่ม คือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนอีก 6 เล่มนั้น ทางคณะกรรมการผู้ทำบัญชียังไม่ค่อยมีความเข้าใจเท่าที่ควร

5) การช่วยหาตลาด ตลาดของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หากเป็นการปลูกข้าว จะนำผลผลิตที่ได้ ขายให้กับโรงสีภายในหมู่บ้านหรือสหกรณ์การเกษตร หากเลี้ยงสัตว์ก็จะไปขายที่ตลาดนัดโคกระบือ ถ้าเป็นหินทรายแดงก็จะมีผู้มารับซื้อ

6) บทบาทของนักศึกษา นักศึกษาที่เข้าไปประจำในหมู่บ้าน มีหน้าที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ประเมินการบริหารและจัดการ โครงการกองทุนหมู่บ้าน

บ้าน ช่วยส่งเสริมให้กองทุนมีประสิทธิภาพในการพึ่งพาตนเอง พร้อมกับการศึกษาหลักสูตร
ประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้
แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง

1.1 จำนวนผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนมีทั้งหมด 64 ราย ซึ่งแบ่งการกู้ออกเป็น 2
งวด งวดแรก มีผู้กู้จำนวน 42 ราย และงวดสอง มีผู้กู้จำนวน 64 ราย

1.2 ยอดเงินให้กู้ เงินกองทุนที่ให้กู้ไปแล้วทั้งสิ้น 922,000 บาท โดยงวด
แรก ปลดปล่อยให้กู้ 642,000 บาท และงวดสอง ปลดปล่อยให้กู้ 922,000 บาท

2) ผลกระทบโดยตรง

2.1 จำนวนผู้ที่ได้ ในการยื่นกู้ครั้งแรก มีผู้ยื่นกู้ทั้งหมด 42 ราย กู้ได้ทั้งหมด

2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน ปัจจุบันเงินกองทุนสะสมของหมู่บ้านมีจำนวน
146,887.78 บาท ซึ่งได้มาจากค่าหุ้นของสมาชิกหุ้นละ 10 บาท

2.3 การขยายกิจการของผู้กู้ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการกู้เพื่อประกอบอาชีพเลี้ยง
สัตว์

3) ผลกระทบโดยอ้อม

3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง ชุมชนบ้านศรีระกระบือเป็นหมู่บ้านที่
มีขนาดใหญ่ ความสามัคคีและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจึงมีไม่เท่าที่ควร เมื่อมีกองทุนหมู่บ้าน
เข้ามา จึงทำให้ชาวบ้านเกิดความคิดที่แตกแยก บางส่วนเห็นว่าดี เพราะช่วยให้คนยากจนมีโอกาส
ในการทำมาหากิน บางส่วนก็เห็นว่าไม่ดี เพราะทำให้ผู้คนแตกแยกกัน แต่จากการสำรวจความคิด
เห็นของชาวบ้านแล้ว พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความสามัคคีและความเข้มแข็ง รวมทั้งมีศัก
ยภาพในการพึ่งพาตนเองได้

3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ ในการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวที่ทางราชการต้องการ
เผยแพร่แล้วส่วนใหญ่จะเป็นระดับผู้นำหมู่บ้าน เพราะทางหน่วยงานราชการจะมีการนัดประชุมให้
ความรู้เพื่อให้ผู้นำหมู่บ้านเผยแพร่แก่ชาวบ้าน และทางผู้นำหมู่บ้านจะมีการเรียกประชุมชาวบ้าน
เดือนละครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด ตลาดทางการเกษตรส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอสีคิ้ว
และอำเภอโกสุมพิสัย ส่วนตลาดของหัตถกรรมพื้นบ้าน จะมีทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด ได้แก่
จังหวัดระยอง

3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ เงินกองทุน 1 ล้านบาทที่ได้มีการจัดสรรให้กับชาวบ้านเพื่อให้กู้ยืมนำไปประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ โดยมีการบริหารจัดการเงินทุนกันเอง เพื่อให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้ และทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

- 1) ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว ผู้กู้มีความรู้ ความสามารถและความชำนาญในด้านอาชีพของตน เพราะส่วนใหญ่ที่กู้ไปนั้นจะเป็นการกู้เพื่อนำเงินไปต่อยอดลงทุนอาชีพของตน
- 2) ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ ทรัพย์สินของผู้กู้ที่มีอยู่ก็จะเป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน ผู้กู้บางรายจะมีรถยนต์ รถมอเตอร์ไซค์ และรถไถนาเดินตาม
- 3) หนี้สินธนาคารของผู้กู้ หนี้สินของผู้กู้ 90% จะเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9 บาท ต่อปี
- 4) หนี้นายทุนนอกระบบ จะมี 10% ที่มีหนี้กับนายทุนนอกระบบ เพราะจะคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20 บาท ต่อเดือน ซึ่งสูงมาก
- 5) อาชีพหลักของผู้กู้ 90% แล้วจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ผู้กู้บางรายก็ทำอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก
- 6) รายได้ครอบครัว ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนผู้กู้เพื่อค้าขาย รายได้ก็จะมาจากการค้าขาย
- 7) ประสบการณ์ในการดำเนินงาน ผู้กู้ทั้งหมดแล้วต่างก็มีประสบการณ์ในอาชีพของตนอยู่แล้ว เพราะผู้กู้จะกู้เงินไปเพื่อเป็นการต่อยอดอาชีพของตน

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

- 1) เงินที่กู้มาได้ จะนำไปต่อยอดในการทำเกษตรกรรมและค้าขาย
- 2) เงินอื่น ๆ เงินที่ผู้กู้ได้กู้ยืมจากกองทุนไปลงทุนแล้วไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องหาเงินจากส่วนอื่นมาช่วย ได้แก่ เงินส่วนตัว หรือกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ หรือนายทุนนอกระบบ
- 3) สถานที่และวัตถุดิบ ผู้กู้ทุกรายจะมีที่ทำกินเป็นของตนเอง จึงไม่ต้องไปเช่าที่เพื่อประกอบอาชีพ

4) เทคนิควิธีทำงาน ส่วนใหญ่แล้วอาชีพเกษตรกรกรรม จะไม่มีเทคนิคอะไรมากมาย เพราะจะอาศัยธรรมชาติ เช่น การปลูกข้าว บางรายอาจใช้วิธีการดำ บางรายใช้วิธีการหว่าน ส่วนอาชีพค้าขาย ก็จะใช้เทคนิคการขายสินค้าในราคาที่ต่ำกว่าคู่แข่ง บางรายก็จะใช้การจัดร้าน ที่ดูสะอาด สินค้าเป็นระเบียบเป็นสัดส่วน

5) กำลังทำงาน อาชีพเกษตรกรกรรมก็จะอาศัยสมาชิกในหมู่บ้าน หากมีพื้นที่ในการเพาะปลูกไม่มากนัก หากรายใดมีพื้นที่มาก ก็จะจ้างคนในหมู่บ้านเพื่อมาช่วย

6) นักศึกษาผ่านงาน การที่นักศึกษาจะผ่านงานได้นั้น จะต้องเข้าไปศึกษา และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้าน ควบคู่ไปกับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐที่กำหนด และทำรายงานการประเมินส่งในรูปของ “สารนิพนธ์” ให้กับรัฐบาล

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย พบว่า

1) การทำกิจการที่ถุกวิธี ผู้ดูแลก็มีประสบการณ์ในการดำเนินงานของตนมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน และได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงวิธีการของตนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความสะดวกของผู้ดูแล

2) การหาตลาดที่ดี ซึ่งทางภาครัฐจะมีส่วนช่วยได้มาก ทั้งในเรื่องของการรับซื้อผลผลิต หรือการประกันราคาผลผลิตของเกษตรกร

3) การหาวัตถุดิบที่ดี วัตถุดิบที่ดีควรมีการรับรองคุณภาพ และไม่มีการปนเปื้อนของเสีย

4) การทำบัญชี ผู้ดูแลจะมีการทำบัญชีอย่างง่าย ตามความเข้าใจของแต่ละบุคคล เพื่อให้ได้ทราบถึงจำนวนเงินในการลงทุนในแต่ละครั้ง

5) การวิเคราะห์ประเมิน ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนทั้งหมดจะนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เขียนไว้ในโครงการขอกู้ เพราะจะมีหลักฐานในการลงทุน เช่น ใบเสร็จ และจะมีบ้างบางรายที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ แต่ทางคณะกรรมการยังไม่มีการดำเนินการในการตรวจสอบ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงกำหนดเวลาการใช้คืนเงินกู้ คาดว่าผู้กู้น่าจะมีเงินมาชำระคืนทั้งต้นและดอกเบี้ย

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย สามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง

1.1 รายได้เป็นเงิน กรณีการเลี้ยงวัวเนื้อ จะเลี้ยงประมาณ 8-9 เดือน ถ้าไรที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาซื้อขายมา

1.2 ผู้ผู้ได้ผลิตเป็นสิ่งของ กรณีปลูกข้าว ผลผลิตที่ได้จะเป็นข้าวที่ไว้ขายและบริโภค

2. ผลกระทบโดยตรง

ผู้ผู้ได้ขยายกิจการ เมื่อมีการกู้ยืมเงินไปลงทุน ผู้ผู้ได้มีการนำเงินไปเพื่อขยายกิจการ และนำเงินไปหมุนเวียนในกิจการ ทำให้มีการสร้างงาน สร้างรายได้ให้ครอบครัวเพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบโดยอ้อม

3.1 ผู้ผู้มีการพึ่งพาตนเอง เพราะเมื่อผู้ผู้มีการนำเงินไปลงทุน ก็ทำให้เกิดรายได้เพื่อนำไปลงทุน ใช้จ่ายและเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

3.2 ผู้ผู้มีความรู้และความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน หากผู้ผู้มีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพออกสู่ตลาด ซึ่งอาจคาดได้ว่าในอนาคตกิจการของผู้ผู้ต้องมีความเข้มแข็งและมั่นคง

3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดการลงทุน แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกที่ไปทำงานต่างถิ่นหันกลับคืนท้องถิ่นเลย เพราะคนที่ไปทำงานต่างถิ่นนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการไปเรียนก่อน พอจบจึงหางานทำ หรือไม่ก็ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งรายได้ก็นับว่าดีกว่าการทำนา ทำไร่ จึงไม่คิดจะกลับมาทำงานที่หมู่บ้าน

3.4 นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ จากการที่ได้เข้าไปศึกษาข้อมูลหมู่บ้าน ทำให้รู้ถึงวิธีการในการประกอบอาชีพ การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมทั้งการนำผลผลิตที่ได้ออกสู่ตลาด วิธีการตลาด

4.3 ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ผู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ผู้อาชีพเกษตรและค้าขายในหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. อาชีพเกษตร สามารถแบ่งได้เป็น

ทำนาทำไร่ เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เลี้ยงโคเนื้อ

ทำนาทำไร่ทำนากว่านและนาค่าได้ผลผลิตส่วนมากจะเก็บไว้กินเองส่วนทำไร่จะทำไร่มัน ไร่ข้าวโพดก็จะนำไปขายที่สหกรณ์

เลี้ยงวัวเนื้อ ผู้ผู้จะซื้อวัวโดยจะเลือกซื้อวัวที่อยู่ในช่วงอายุ 2 – 3 เดือนในราคาประมาณ 8,000 – 10,000 บาท และเลี้ยงประมาณ 8 – 9 เดือน ก็สามารถนำไปขายได้ ราคาที่ขายจะประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อ

2. อาชีพทำบ่อหินทรายแดงจะมีผู้มารับซื้อถึงที่และได้ราคาดี

4.4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่หมู่บ้าน ทั้งในด้านการช่วยให้ชาวบ้านได้มีแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน อีกทางหนึ่ง คือ ได้ช่วยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างรัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ชุมชนและนักศึกษา ซึ่งบทบาทหน้าที่ของรัฐบาล คือ การมีนโยบายที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยการจัดตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น เป้าหมายของโครงการ คือ ชุมชนมีศักยภาพและสามารถพึ่งตนเองได้ และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป้าหมายของโครงการ คือ บัณฑิตที่ว่างงานได้มีงานทำ หน่วยงานราชการ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ให้ความรู้ ความเข้าใจ ให้กับชุมชนในเรื่องของการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพ ทำหน้าที่ช่วยในการประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับนักศึกษาให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน สถาบันการศึกษา มีหน้าที่ให้ความรู้ โดยให้หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ชุมชนได้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทั้งในชุมชนที่คนปฏิบัติงานอยู่ เพื่อได้เรียนรู้ประสบการณ์ในชุมชน และที่สำคัญคือ ให้บัณฑิตที่ว่างงานได้มีงานทำ

4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการของชุมชนบ้านศรีษะกระบือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การดำเนินการบริหารงานของกองทุน ซึ่งจากการเข้าไปเรียนรู้ศึกษาชุมชนบ้านศรีษะกระบือเป็นเวลาระยะหนึ่งแล้ว พบว่า กระบวนการในการดำเนินการบริหารงานของกองทุนนั้น ทางคณะกรรมการกองทุน ยังขาดความร่วมมือ ความเอาใจใส่ที่จะดูแลและบริหารงานของกองทุนให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการบางท่านมีภาระที่ต้องรับผิดชอบมาก จึงไม่พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ ประกอบกับหมู่บ้านศรีษะกระบือเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่ การที่จะทำให้คนส่วนใหญ่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการก็ทำได้ยาก จึงทำให้กำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ลดน้อยลง ประกอบกับค่าตอบแทนของคณะกรรมการนั้นก็ต่ำรวมทั้งสถานที่ทำงานกลางนั้นก็ยังไม่มีถาวร ซึ่งนั่นก็เป็นสาเหตุที่ทำให้คณะกรรมการไม่มีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติหน้าที่

2. ความเป็นอยู่ของสมาชิกผู้กู้เงิน พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินไปประกอบอาชีพจริงตามที่เขียนไว้ในโครงการนั้น สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน ดังจะเห็นได้จากที่แต่ก่อนหากเงินที่จะนำไปหมุนเวียนในการประกอบอาชีพนั้นไม่พอก็ต้องหยิบยืมเงินจากสถาบันการ

เงินหรือไม่ก็กู้ยืมจากเพื่อนบ้าน หรือจากนายทุนนอกระบบ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยจะสูงมาก แต่พอมีกองทุนเข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุน ก็ช่วยลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ลงไปได้บ้าง จึงทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกผู้กู้เงินนั้นดีขึ้น

3. เงิน 1 ล้านบาท ที่ชาวบ้านได้กู้ยืมเงินมาประกอบอาชีพนั้นมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ มีการกระจายของเม็ดเงินที่หมุนเวียนสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น

4. ปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการกองทุนเกิดประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการกองทุนของชุมชนบ้านศรีชะกระบือ นั้นยังไม่เป็นไปตามความต้องการของชุมชนมากเท่าที่ควร แต่ก็ถือได้ว่าประสบผลสำเร็จไปแล้วบางส่วน ทั้งนี้ปัจจัยส่งผลให้การบริหารจัดการกองทุนเกิดประสิทธิภาพ คือ คณะกรรมการบางท่านมีความเสียสละ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการบริหารงานกองทุน สมาชิกกองทุนซึ่งส่วนใหญ่แล้ว มีความซื่อสัตย์ ให้ความร่วมมือและมีความสามัคคีกัน ช่วยกันปฏิบัติงานกลุ่มอย่างเต็มที่ และความร่วมมือของทางภาครัฐ ภาคเอกชน ในเรื่องของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนควรทราบ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของชุมชนบ้านศรีษะกระบือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.1 เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการดำเนินการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านมีประสิทธิภาพ มากน้อยเพียงใด

1.2 เพื่อให้ทราบว่าสมาชิกผู้กู้เงินของกองทุนสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนได้มาก น้อยเพียงใด

1.3 เพื่อให้ทราบว่าเงิน 1 ล้านบาท มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชนมากน้อยเพียงใด

1.4 เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการกองทุนเกิดประสิทธิภาพ

2. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านศรีษะกระบือ มีวิธีในการดำเนินการดังนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูล บร.1 - บร.12 จากจำนวน 97 ครัวเรือน ซึ่งจะกำหนดขนาดของตัวอย่างโดยใช้ร้อยละ 15 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ตามหลักการกำหนดตัวอย่างในรายวิชาการวิจัยชุมชน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ของทางส่วนราชการ และจากเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

2.2 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ที่จะต้องทราบค่าที่แน่นอน หรือการหาค่าที่สามารถออกมาเป็นตัวเลขได้ ได้แก่ การใช้ระดับข้อมูลช่วงอัตรา และอัตราส่วนมาตรา ซึ่งจะใช้สถิติ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม เป็นต้น

2. วิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ และ CIPP Model เป็นหลักในการวิเคราะห์

3. ผลการดำเนินการ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริม ผู้กู้ ซึ่งได้ผลการประเมินดังนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริม ผู้กู้ พบว่า นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายที่จัดสรรเงินอุดหนุนแก่ประชาชนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ช่วยให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ โดยชุมชนบ้านศรีมะกระบือได้รับการจัดสรรเงินมาเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2544 และมีคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนกันเอง ส่วนผู้ที่ต้องการขอกู้เงินต้องเป็นสมาชิกกองทุนและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการ โดยวงเงินกู้ 20,000 บาทแต่ไม่เกิน 50,000 บาท และต้องมีการทำสัญญาและหลักประกันเงินกู้ ในการชำระคืนเงินนั้น จะต้องคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า การคัดเลือกผู้กู้ โดยประธานกองทุนเรียกประชุมคณะกรรมการทุกคน เพื่อพิจารณาอนุมัติร่วมกัน โดยจะคัดเลือกจากโครงการที่เสนอนั้นต้องมีความเป็นไปได้ในทางการตลาด และปฏิบัติได้จริง รวมทั้งประวัติของผู้กู้และความสามารถในการใช้คืนเงินของผู้กู้ ซึ่งผู้กู้ส่วนใหญ่ที่กู้เงินจะนำไปประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ ปลูกข้าว ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย และผู้กู้ส่วนใหญ่แล้วล้วนแต่ทำอาชีพดังกล่าวอยู่ก่อนแล้ว จึงไม่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของวิธีการ รวมทั้งตลาด ส่วนในเรื่องของการทำบัญชีของกองทุนนั้น จะมอบหมายหน้าที่นี้ให้กับ เหมัญญิกเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งบัญชีของกองทุนที่ทางส่วนกลางจัดทำขึ้นนั้นมีทั้งหมด 9 เล่ม แต่ทางคณะกรรมการกองทุนมีความเข้าใจและจัดทำได้เพียง 3 เล่ม คือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนอีก 6 เล่มยังไม่มี ความเข้าใจเท่าที่ควร และส่วนของนักศึกษากองทุน มีหน้าที่ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนที่ประจำอยู่ และส่งเสริมให้กองทุนมีประสิทธิภาพ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรง ปัจจุบันมีผู้กู้ทั้งหมด 64 ราย เป็นเงิน 922,000 บาท โดยงวดแรกปล่อยกู้ 42 ราย เป็นเงิน 642,000 บาท พอสมาชิกส่งคืนจึงปล่อยกู้งวดสองอีก

2. ผลกระทบโดยตรงผู้ที่ยื่นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะพิจารณาอนุมัติจากหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้แล้วในระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน สำหรับผู้ที่ยื่นขอกู้บางรายที่ไม่อนุมัตินั้น ก็เป็นเพราะมิได้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่ทางกองทุนกำหนดไว้ ซึ่งผู้กู้ส่วนใหญ่จะนำเงินที่กู้ได้ไปต่อเติม หรือขยายกิจการ บางรายก็ใช้เป็นเงินหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ

3. ผลกระทบโดยอ้อมโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนทำให้ชุมชนมีเครือข่ายการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น เพราะชาวบ้านมีโอกาสพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมากขึ้น ทำให้ชุมชนตื่นตัวที่จะร่วมกันกระตุ้นเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนให้ดีขึ้น

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ซึ่งได้ผลของการประเมินดังนี้

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า อาชีพหลักของผู้กู้ คือ การทำเกษตรกรรม และค้าขาย ซึ่งผู้กู้ต่างก็มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพของคนอยู่แล้ว เพราะเป็นอาชีพดั้งเดิม ทรัพย์สินของผู้กู้ ก็จะมีพื้นที่ที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทำกิน ซึ่งผู้กู้ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9 บาทต่อปี และมีบ้างที่เป็นหนี้ของนายทุนนอกระบบ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยจะอยู่ที่ร้อยละ 20 ต่อเดือน

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า เงินที่ผู้กู้ได้กู้ไปนั้น หากไม่พอ ก็จะใช้เงินส่วนตัว หรือไม่ก็กู้ยืมเงินจากนายทุนนอกระบบ ส่วนเรื่องของพื้นที่ที่ใช้ประกอบอาชีพนั้นก็จะเป็นพื้นที่ของตน จึงไม่จำเป็นต้องเช่าที่ดินและจะมีสมาชิกในครอบครัวเป็นกำลังในการทำงาน

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนส่วนใหญ่แล้วนำเงินไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์จริง เพราะจะมีหลักฐานในการประกอบอาชีพ และจะมีบางรายที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ แต่ทางคณะกรรมการยังมิได้มีการดำเนินการตรวจสอบ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรงพบว่า กรณีการเลี้ยงวัวเนื้อ จะเลี้ยงประมาณ 8 - 9 เดือน กวาร์ที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา

2. ผลกระทบโดยตรงพบว่า ผู้กู้ได้ขยายกิจการ เมื่อมีการกู้ยืมเงินไปลงทุน ผู้กู้ได้มีการนำเงินไปเพื่อขยายกิจการ และนำเงินไปหมุนเวียนในกิจการ ทำให้มีการสร้างงาน สร้างรายได้ให้ครอบครัวเพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบโดยอ้อมพบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการลงทุนดี แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไม่ไปทำงานต่างจังหวัด กลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนมีงานทำที่มั่นคงอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามผู้กู้เงินไปลงทุนก็สามารถมีรายได้เพิ่ม มีเงินออม ซึ่งสามารถคาดได้ว่า ผู้กู้จะสามารถพึ่งตนเองได้และกิจการมีความเข้มแข็งได้ในอนาคต

อภิปรายผล สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนบ้านศรีระกระบือ ได้แก่

1.1 การดำเนินการบริหารงานของกองทุน พบว่า กระบวนการในการดำเนินการบริหารงานของกองทุนนั้นทางคณะกรรมการกองทุน ยังขาดความร่วมมือ ความเอาใจใส่ที่จะดูแลและบริหารงานของกองทุนให้มีประสิทธิภาพ ประกอบกับหมู่บ้านศรีระกระบือคนในหมู่บ้านมีความรู้ น้อย การที่จะทำให้อันส่วนใหญ่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการก็ทำได้ยาก จึงทำให้กำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ลดน้อยลง คำตอบแทนของคณะกรรมการนั้นก็ดำรงทั้งสถานที่ทำงาน กลางนั้นก็ยังไม่มีถาวร ซึ่งนั่นก็เป็นสาเหตุที่ทำให้คณะกรรมการไม่มีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติหน้าที่

1.2 ความเป็นอยู่ของสมาชิกผู้กู้เงิน พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินไปประกอบอาชีพจริงตามที่เขียนไว้ในโครงการนั้น สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกผู้กู้เงินนั้นดีขึ้น

1.3 เงิน 1 ล้านบาท ที่ชาวบ้านได้กู้ยืมเงินมาประกอบอาชีพนั้นมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น

1.4 ปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการกองทุนเกิดประสิทธิภาพ คือ คณะกรรมการบางท่านมีความเสียสละ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการบริหารงานกองทุน สมาชิกกองทุนซึ่งส่วนใหญ่แล้ว มีความซื่อสัตย์ ให้ความร่วมมือและมีความสามัคคีกัน ช่วยกันปฏิบัติงานกลุ่มอย่างเต็มที่ และความร่วมมือของทางภาครัฐ ภาคเอกชน ในเรื่องของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนได้ทราบ

2. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

2.1 ผลโดยตรงเมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปประกอบอาชีพสามารถเกิดรายได้และสามารถนำเงินมาคืนกองทุนได้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย และทำให้กองทุนเติบโตขึ้น

2.2 ผลกระทบโดยตรงสมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินการตามโครงการสามารถแบ่งเบาภาระหนี้สินได้ และสามารถเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้มากกว่าก่อน

2.3 ผลกระทบโดยอ้อมวิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป คือ กองทุนมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการตื่นตัวในการที่จะสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ และทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้เป็นระยะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความก้าวหน้าของกิจการที่ลงทุนไป
2. ควรให้ผู้กู้เงินกองทุนที่นำไปลงทุนทำการเกษตร ใช้วิธีการทำเกษตรแบบธรรมชาติ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน
3. เนื่องจากระยะเวลาการศึกษาน้อย จึงไม่สามารถสรุปผลของการบริหารจัดการกองทุนได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน สำหรับ

คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับ จังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุน หมู่บ้านและ ชุมชนเมือง.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับ ประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านศรีสะเกษ. 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านศรีสะเกษ ตำบลบ้านหัน อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดนครราชสีมา.

คู่มืออาจารย์ผู้สอนและอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการ ประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ.